

► **Women's rights are human rights**

The practice of the United Nations Human Rights Committee and the Committee on Economic, Social and Cultural Rights

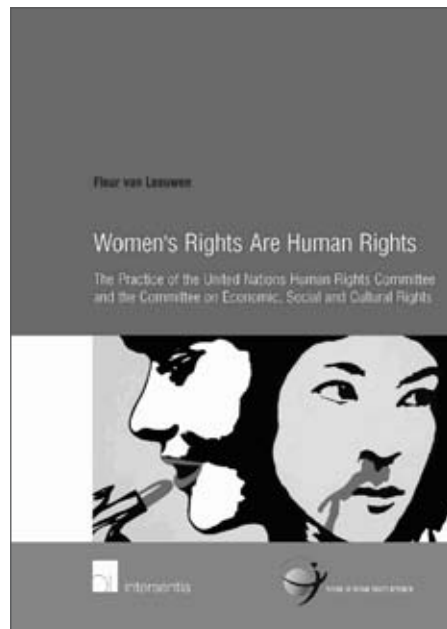
Antwerpen: Intersentia, 2009.

Proefschrift Universiteit Utrecht (318 blz.; € 75,00)

Verkrachting, huiselijk geweld, gedwongen prostitutie: het raakt vele vrouwen wereldwijd. Daarnaast sterven er elk jaar meer dan een half miljoen vrouwen onnodig, omdat er geen zwangerschapsgerelateerde zorg voorhanden is of omdat ze gedwongen zijn een onveilige abortus te ondergaan. Gebrek aan kraamzorgvoorzieningen, de politie die niet optreedt tegen huiselijk geweld, en douanebeamten die een oogje dichtknijpen als een groep vrouwen in een vrachtwagen de grens over wordt getransporteerd: het resulteert in schendingen van mensenrechten. Toch besteedden de internationale mensenrechtenorganen van de VN tot voorkort nauwelijks aandacht aan deze praktijken.

Met de leus 'Women's rights are human rights!' bracht een lobby van vrouwenrechtenorganisaties tijdens de Wereldconferentie Mensenrechten in 1993 in Wenen, deze grove tekortkoming van het internationale mensenrechtensysteem aan het licht. De 171 aldaar vertegenwoordigde staten erkenden dat het internationale systeem jegens vrouwen tekortschoot en riepen de mensenrechtenorganen van de VN op om mensenrechten van vrouwen een integraal onderdeel van hun werk te maken. De organen beloofden beterschap.

In mijn promotieonderzoek heb ik onderzocht of twee van deze mensenrechtenorganen dat in de praktijk ook daadwerkelijk hebben gedaan. Mijn onderzoeksvraag was: voldoet het werk van het VN-Mensenrechten-

comité (UN Human Rights Committee: HRC) en het Comité inzake Economische, Sociale en Culturele Rechten (Committee on Economic, Social and Cultural Rights: CESCR) als het om de lichamelijke integriteit van vrouwen gaat aan de oproep uit 1993?

Om deze vraag te beantwoorden, heb ik allereerst onderzoek gedaan naar de oorspronkelijke vraag. Hiervoor heb ik onder meer de Weense Verklaring en Actieprogramma van 1993, de Beijing Verklaring en het Platform voor Actie van 1995, het slotdocument van de Vierde Wereldvrouwenconferentie, verschillende VN-rapporten die ingaan op de oproep van Wenen en literatuur over mensenrechten van vrouwen onderzocht. Op basis hiervan kon ik vaststellen dat de comités, willen zij gehoor geven aan de oproep van de Wereldconferentie, aandacht moeten besteden aan schendingen en beperkingen van mensenrechten die met name of uitsluitend vrouwen raken (Element I); dat zij in de verplichtingen die zij voor verdragsstaten formuleren aandacht moeten hebben voor de genderspecifie-

ke aspecten hiervan (Element II); dat de comités, waarvan toepassing, een verband moeten leggen tussen deze schendingen en discriminatie van vrouwen (Element III); en dat zij deze zaken onder de betreffende inhoudelijke verdragsbepalingen moeten behandelen (Element IV). Ik heb alle *concluding observations* (COs), *algemene aanbevelingen* (GCs), *lists of issues*, *reporting guidelines*, en *views* van het HRC en het CESCR van 1993 tot en met 2008 bestudeerd. Waar de opmerkingen van de comités in hun COs toelichting behoeften, heb ik de samenvattingen (*summary records*) van de *dialogen met verdragsstaten* geraadpleegd.

Beide comités blijken op de goede weg te zijn, maar falen nog op een belangrijk punt. Ten eerste besteden ze aandacht aan mensenrechtenschendingen die met name vrouwen raken (element I). Zo houden ze zich onder andere bezig met huiselijk geweld, vrouwenhandel, verkrachting, vrouwelijke genitale verminking en zwangerschapsgelateerde sterftcijfers. Dit laatste leidt er toe dat bijvoorbeeld ook zaken als onveilige abortussen, stricte abortuswetgeving, gebrek aan seksuele voorlichting, en gebrek aan toegang tot anticonceptiemiddelen worden aangepakt. Ten tweede wordt aan element II van de oproep voldaan: zo dienen staten die partij zijn bij de mensenrechtenverdragen er onder meer voor te zorgen dat seksuele voorlichting wordt gegeven op scholen; dat toegang tot gezinsplanning voorhanden is; dat iedereen, inclusief tieners, gemakkelijk aan anticonceptiemiddelen kunnen komen; dat er opvang voor slachtoffers van huiselijk geweld moet zijn en dat verkrachting binnen het huwelijk strafbaar gesteld moet worden. Ten slotte behandelen de comités voornoemde praktijken niet afzonderlijk als zijnde 'vrouwenzaken', maar pakken ze deze integraal met andere mensenrechtenschendingen aan.

Toch is er op voorgenoemde punten nog ruimte voor verbetering. Zo heeft het HRC

ondanks de aandacht voor zwangerschapsgelateerde sterfte bijvoorbeeld, nauwelijks aandacht voor zwangerschapsgelateerde gezondheidszorg in staten. Daarnaast heeft geen van beide comités oog voor praktijken die voortvloeien uit de 'schoonheidsmythe' van een slank en vrouwelijk figuur, zoals diverse vormen van cosmetische chirurgie en eetstoornissen. Een nog veel belangrijker punt bovendien: de comités onderzoeken bijna nooit of zaken als verkrachting of restrictieve abortuswetgeving voortkomen uit discriminatie van vrouwen in samenlevingen. Dit betekent dat het HRC en het CESCR wel de manifestaties van discriminatie aanpakken, maar niet de oorzaak. De comités zijn dus voornamelijk bezig met symptoombestrijding en falen ten aanzien van element III van de oproep van Wenen.

Mijn onderzoek wijst uit dat meer inspanningen vereist zijn. Duidelijk is dat de oproep van de Wereldconferentie geen korte-termijnopdracht behelst, maar een proces dat voortduurt zolang genderongelijkheid bestaat.

Fleur van Leeuwen